

МОЛОДЬ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА АДАПТАЦІЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ
МАТЕРІАЛИ ДО ДЕРЖАВНОЇ
ДОПОВІДІ ПРО СТАНОВИЩЕ
МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Інститут професійної освіти
НАПН України

2025

УДК 316.346.32-053.6:355/359:159.922.7:37.013.83

Авторський колектив:

Валентина РАДКЕВИЧ, Микола ПРИГОДІЙ, Тетяна ГЕРЛЯНД, Олена ТІТОВА, Вікторія КРУЧЕК, Оксана ЛАПА, Дмитро ЗАКАТНОВ, Лілія ЛУПАРЕНКО

М 74 Молодь України: виклики та адаптація в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичні матеріали до державної доповіді про становище молоді в Україні / В.О. Радкевич, М.А. Пригодій, Т.М. Герлянд, О.А. Тітова, В.А. Кручек, О.В. Лапа, Д.О. Закатнов, Л.А. Лупаренко. – Київ: Інституту професійної освіти НАПН України, 2025. – 37 с.

Інформаційно-аналітичні матеріали висвітлюють основні виклики та тенденції, що визначають сучасне становище молоді в Україні в умовах воєнного стану. Дослідження охоплює питання демографічних змін, стану здоров'я, освіти, професійної підготовки, економічної активності, громадської участі та цифровізації. Особлива увага приділена ролі молоді у зміцненні національної стійкості та розбудові майбутнього держави.

Документ підготовлено провідними науковцями та експертами, які здійснили комплексний аналіз ситуації та розробили пропозиції щодо адаптації державної молодіжної політики до сучасних викликів.

Цитувати як: Радкевич, В. О., & Пригодій, М. А. (Ред.). (2025). *Молодь України: виклики та адаптація в умовах воєнного стану: Інформаційно-аналітичні матеріали до державної доповіді про становище молоді в Україні*. Інститут професійної освіти НАПН України.

УДК 316.346.32-053.6:355/359:159.922.7:37.013.83

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15011278>

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Розділ 1. Демографічні фактори становища молоді	6
1.1. Здоров'я молоді та забезпечення здорового способу життя.....	6
1.2. Освіта, професійна підготовка молоді та можливості для самореалізації	9
Розділ 2. Внесок молоді у зміцнення національної стійкості України.....	16
2.1. Ціннісні орієнтації та національно-патріотичні настрої серед молоді	16
2.2. Економічна активність молоді.....	17
Розділ 3. Державна стратегія політик щодо молоді в контексті сучасних викликів	20
3.1. Нормативно-правове забезпечення: зміни відповідно до викликів воєнного стану	20
3.2. Пріоритетні напрями державної політики та механізми їх впровадження	24
3.3. Реалізація державної політики на національному та місцевому рівнях	26
3.4. Цифрові можливості для молоді	27
Список посилань	33
Додаток	37

ВСТУП

Сучасна молодь України стикається з безпрецедентними викликами, спричиненими війною, економічною нестабільністю та соціальними трансформаціями. Умови воєнного стану значною мірою вплинули на всі сфери життя молодих людей, включаючи освіту, зайнятість, фізичне та ментальне здоров'я, громадську активність і соціальну інтеграцію. Ці виклики потребують детального аналізу та розроблення стратегічних заходів державної політики, спрямованих на підтримку молоді в умовах сучасних реалій.

Одним із ключових аспектів дослідження є оцінка демографічної ситуації та стану здоров'я молодого покоління. Вплив воєнних дій на демографічні процеси відображається у вимушеному переміщенні значної кількості молоді, зростанні кількості внутрішньо переміщених осіб, змінах у структурі зайнятості та доступі до освітніх і соціальних послуг. Одночасно, проблеми фізичного та ментального здоров'я загострюються через постійний стрес, відсутність стабільності та обмежений доступ до медичних послуг. Ці фактори визначають необхідність адаптації державних програм підтримки молоді до нових умов.

У сфері освіти та професійної підготовки спостерігається суттєва трансформація. Заклади освіти змушені адаптувати освітній процес до змішаних та дистанційних форматів, забезпечуючи безперервність здобуття знань та професійних навичок. Попри труднощі, значна частина молоді прагне продовжувати навчання та здобувати нові кваліфікації, що свідчить про високу мотивацію до самореалізації. Розвиток цифрових технологій у сфері освіти та інтеграція штучного інтелекту у освітній процес стають важливими чинниками модернізації системи професійної підготовки.

Економічна активність молоді залишається однією з пріоритетних тем державотворення. Питання працевлаштування, створення нових робочих місць, підтримка молодіжного підприємництва та адаптація до нових умов ринку праці потребують комплексного підходу. Державні програми мають сприяти розвитку професійних компетентностей, розширенню можливостей для стажувань та здобуття практичного досвіду. Важливим напрямом є підтримка молоді, яка повертається з-за кордону, шляхом створення сприятливих умов для працевлаштування та соціальної інтеграції.

Громадська активність та внесок молоді у зміцнення національної стійкості України набули особливого значення. Війна активізувала волонтерський рух серед молоді, посилила патріотичні настрої та згуртувала суспільство навколо спільної мети – перемоги та відбудови країни. Молодіжні ініціативи, спрямовані на підтримку військових, внутрішньо переміщених осіб, а також розвиток місцевих громад, свідчать про високий рівень соціальної відповідальності та готовність брати участь у процесах відновлення держави.

Цифровізація молодіжної політики та розвиток цифрових навичок є ключовими елементами сучасної освіти та зайнятості. Доступ до цифрових платформ навчання, можливості дистанційної роботи та підприємницької діяльності відкривають нові перспективи для молоді. Водночас, питання цифрової безпеки та кібергігієни набувають особливої актуальності, оскільки активне використання цифрових технологій вимагає підвищеної уваги до захисту персональних даних та інформаційної безпеки.

Державна політика щодо молоді в умовах сучасних викликів має базуватися на принципах інтегрованого підходу, що враховує освітні, економічні, соціальні та культурні аспекти. Важливим залишається розширення можливостей для молодіжної участі у прийнятті рішень, що стосуються їхнього майбутнього. Реалізація Національної молодіжної стратегії, підтримка молодіжних центрів та громадських ініціатив сприяють формуванню активного громадянського суспільства.

Зміст інформаційно-аналітичних матеріалів сформований за участі провідних науковців Інституту професійної освіти НАПН України. Автори підрозділів – Т. Герлянд (1.1, 1.2, 3.1), О. Тітова (1.2, 3.1), В. Кручек (3.4), О. Лапа (1.1), Д. Закатнов (1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3), Л. Лупаренко (3.4) надали глибокий аналіз сучасних викликів та можливих шляхів їх подолання. Загальна редакція матеріалу здійснена В. Радкевич та М. Пригодієм, які забезпечили концептуальну єдність та узгодженість представлених матеріалів.

Розділ 1. Демографічні фактори становища молоді

1.1. Здоров'я молоді та забезпечення здорового способу життя

Стан здоров'я молоді України у період з 2022 по 2025 рік характеризується низкою викликів та тенденцій, які характеризують фізичне та ментальне благополуччя цієї вікової групи.

За даними Міністерства охорони здоров'я України, наразі спостерігається зменшення чисельності дітей віком 0–17 років: з 7 091,9 тис. осіб у 2018 році до 6 003,0 тис. осіб у 2022 році. Ця тенденція пов'язана як із прямим впливом соціальних факторів (пандемія COVID-19, наслідки повномасштабного військового російського вторгнення), так і з опосередкованими впливами військових дій та демографічних переміщень. (зростання інфекційних, автоімунних захворювань, інфекцій кісток і суглобів, оперативних втручань).¹

Особливо важливою проблемою є збереження ментального здоров'я української молоді. Пандемія, повномасштабне російське вторгнення, соціальна нестабільність та економічні труднощі сприяють підвищенню рівня стресу, тривожності та депресії серед молодих людей. Незважаючи на зусилля уряду, державних інституцій і громадських організацій щодо надання психологічної підтримки, потреба в таких послугах залишається високою.²

У 2023 році в Україні було проведено комплексне дослідження «Рівень залученості дітей та молоді до рухової й фізичної активності та вплив спорту на фізичне і ментальне здоров'я». Стан здоров'я молоді України у 2022–2025 роках

¹ Міністерство охорони здоров'я України. (2024). *Щорічний звіт про стан здоров'я населення України та епідемічну ситуацію за 2023 рік*. <https://moz.gov.ua/storage/uploads/386da5b2-66ed-4e85-932c-d9828ba76a7a/%D0%A9%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82-%D0%B7%D0%B0-2023-%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf>

² Центр громадського здоров'я України. (2019, 22 квітня). *Психічне здоров'я молоді*. <https://phc.org.ua/news/psikhichne-zdorovya-molodi>

визначається комплексом фізичних та психічних факторів, посилених соціально-економічними умовами та впливом військових дій.

Комплексне дослідження показало, що для забезпечення здорового способу життя української молоді необхідне вирішення таких завдань.

1. *Популяризація фізичної активності:* освітні програми, заходи, інформаційні кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності молоді щодо користі фізичної активності для здоров'я. Це можуть бути спортивні змагання, флешмоби, інформаційні ролики.

2. *Широкий доступ до спортивної інфраструктури:* створення та покращення спортивних закладів і майданчиків, забезпечення шкіл та громадських просторів спортивним обладнанням буде стимулювати молодь до регулярної фізичної активності.

3. *Підтримка ментального здоров'я:* розширення психологічних служб у закладах освіти, організація групової та індивідуальної психологічної допомоги, що забезпечить зниження рівня тривожності та депресії серед молоді.

4. *Залучення батьків та жителів територіальних громад:* проведення сімейних спортивних заходів, освітніх семінарів для батьків з проблем здоров'язбереження, що сприятиме формуванню здорових звичок у молоді.

Результати показали, що регулярна фізична активність позитивно впливає на фізичне та психічне здоров'я молоді, знижуючи ризик розвитку хронічних захворювань та покращуючи емоційний стан.³ Для покращення ситуації необхідно впроваджувати програми, спрямовані на зміцнення здоров'я, популяризацію здорового способу життя та надання доступної психологічної допомоги.

Зазначимо також *сучасні виклики*, які впливають на фізичне і ментальне здоров'я української молоді та найкращі шляхи їх вирішення.

1. Військові дії та вимушене переміщення населення.

Молодь стикається з посттравматичним стресом, тривогою та депресією через втрату домівки, рідних або вимушену міграцію. Шляхи подолання: психологічна підтримка (робота «гарячих ліній», організація консультацій); реабілітаційні програми; організація соціальних заходів для інтеграції молоді у нові громади.

2. Соціально-економічні труднощі: безробіття, зниження рівня життя та соціальна невизначеність у майбутньому. Шляхи подолання: професійна освіта і

³ Національний інститут стратегічних досліджень. (2023, 27 червня). *Підтримка ментального здоров'я в часи війни.* <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-mentalnoho-zdorovya-v-chasy-viyny>

навчання, підтримка молодіжного підприємництва, створення додаткових робочих місць.

3. Масове погіршення ментального здоров'я молоді: Зростання тривожності та депресії, невизначеність у майбутньому, втрата соціальних зв'язків та інформаційний тиск. Шляхи подолання: розвиток психологічних служб в освітніх закладах; поширення онлайн-консультації з подолання проблем ментального здоров'я; розвиток культури психічного здоров'я через освітні кампанії.

4. Зниження фізичної активності: обмеження пересування у зв'язку з воєнними діями, небезпека на вулицях та обмежений доступ до спортивних об'єктів знижують рівень фізичної активності. Шляхи подолання: організація і популяризація онлайн фітнес-програм, створення безпечних місць для активного відпочинку, популяризація домашніх тренувань.

Важливим фактором є *підвищення мотивації* української молоді до збереження здоров'я наступним чином.

1. Організація здоров'язбережувальних інформаційних кампаній: підвищення обізнаності про користь здорового способу життя через соцмережі, блогерів та освітні програми.

2. Залучення неформальних соціальних лідерів: співпраця зі спортсменами, артистами та інфлюенсерами, які популяризують здорові життєві звички.

3. Стимулювання фізичної активності: організація змагань, челенджів та спортивних заходів.

4. Доступ до спорту: розширення спортивної інфраструктури, створення безкоштовних спортивних секцій.

5. Підтримка ментального здоров'я: впровадження доступних і якісних психологічних послуг для молоді.

Важливо зазначити, що ефективна робота психологічної служби закладах освіти різного рівня потребує системного підходу, розвитку та підтримки на державному рівні, що забезпечить збереження фізичного та ментального здоров'я української молоді.⁴

⁴ Троян, І. (2024, 4 липня). У частині шкіл України не вистачає психологів: які причини та що із цим можна зробити. *Нова українська школа*. <https://nus.org.ua/2024/07/04/u-chastyni-shkil-ukrayiny-ne-vystachaye-psyhologiv-yaki-prychyny-ta-shho-iz-tsym-mozhna-zrobyty/>

1.2. Освіта, професійна підготовка молоді та можливості для самореалізації

Станом на 01.01.2022 освітню діяльність здійснювали 694 заклади П(ПТ)О (685 закладів П(ПТ)О, що підпорядковані МОН, 9 закладів П(ПТ)О, що підпорядковані обласним радам (КМДА) та іншим центральним органам виконавчої влади)⁵.

Відповідно до державної статистичної звітності, станом на 1 січня 2022 р. у 694 ЗП(ПТ)О навчалися 243 825 здобувачів освіти. Згідно з відомчою статистичною звітністю станом на 1 серпня 2022 р. прогнозований контингент здобувачів ЗП(ПТ)О дорівнюватиме 202 836 осіб. Станом на 25 червня 2022 р. на підконтрольній Україні території навчалось 194 697 здобувачів П(ПТ)О⁶.

Станом на 1 січня 2023 р. освітню діяльність провадили 670 закладів П(ПТ)О, у т. ч. 649 закладів, що підпорядковані МОН, та 21 заклад, підпорядкований обласним, Київській міській державним адміністраціям.

Станом на 1 січня 2023 р. загальний контингент здобувачів П(ПТ)О налічував 230,5 тис. осіб, із яких 12,7 тис. осіб є внутрішньо переміщеними, 17,5 тис. осіб перебувають за кордоном, продовжуючи навчання в закладах П(ПТ)О України дистанційно, 5,5 тис. осіб – на тимчасово окупованій території.

В умовах воєнного стану інфраструктура закладів П(ПТ)О продовжує зазнавати значних втрат. За оперативною інформацією департаментів (управлінь) освіти і науки обласних, Київської міської військових адміністрацій, станом на 1 серпня 2023 р. зруйновано 13 таких закладів, 146 закладів мають пошкодження різного ступеня. У Донецькій, Луганській, Запорізькій і Херсонській областях 70 зі 108 закладів П(ПТ)О розташовані на тимчасово окупованій території. Із 70 закладів П(ПТ)О релоковані на підконтрольну територію 55 закладів.⁷

⁵ Леснікова, М. В. (2022). *Функціонування професійної (професійно-технічної) освіти в період дії воєнного стану*. ДНУ «Інститут освітньої аналітики». https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/4_az-l%D1%94snikova_funkzionuvannya-ppto-v-umovah-vo%D1%94nnogo-stanu.pdf

⁶ Міністерство освіти і науки України. (2022). *Освіта України в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний збірник*. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Inform-analityc.zbirn-Osvita.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf>

⁷ Міністерство освіти і науки України. (2023). *Освіта України в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний збірник*. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovakh.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf>

На початок 2023 р. в Україні функціонувало 740 закладів фахової передвищої освіти (ЗФПО), у т. ч. 438 самостійних юридичних осіб і 392 од. у структурі ЗВО. Чисельність здобувачів у ЗФПО дорівнювала 331,5 тис. осіб, зокрема за освітньо-професійним ступенем фахової передвищої та ступенями вищої освіти: фаховий молодший бакалавр – 307,5 тис. осіб (92,8 %); молодший спеціаліст (освітньо-кваліфікаційний рівень) – 20,8 тис. осіб (6,3 %); бакалавр – 3,1 тис. осіб (0,9 %), включаючи 11 молодших бакалаврів. Загальна чисельність наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників ЗФПО – юридичних осіб становила 25,8 тис. осіб, зокрема в закладах, підпорядкованих МОН, – 9,6 тис. осіб.

За оперативною інформацією МОН, станом на 1 липня 2023 р. повністю зруйновано 10 ЗФПО, пошкоджено 125 ЗФПО, переміщено 94 ЗФПО та 64 відокремлених структурних підрозділи (ВСП) ЗВО державної, комунальної й приватної форми власності.

Станом на 1 липня 2023 р. із 635 ЗФПО (що надали відповідну інформацію): 104 заклади (16,4 %) повністю перейшли на денну (очну) форму навчання, 305 закладів (48,0 %) продовжують працювати дистанційно, 207 закладів (32,6 %) обрали змішаний формат реалізації освітнього процесу, 19 закладів (3,0 %) з різних причин (через вимушені канікули, перебування на стадії організації освітнього процесу та ін.) так і не відновили свою діяльність.

За результатами моніторингу якості освіти у ЗФПО 2024 року,⁸ проведеного Державною службою якості освіти України спільно з Державною установою «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти» за участі 152 ЗФПО за 32 освітньо-професійними програмами в межах 21 спеціальності, було виявлено зниження середнього показника до 72,77 бали, що відповідає оцінці «добре» за національною шкалою (показник 2023 року – 78,21 бали). Вищі показники продемонстрували здобувачі освіти за спеціальностями «Агрономія» та «Ветеринарна медицина», тоді як за спеціальностями «Маркетинг», «Готельно-ресторанна справа» та «Автомобільний транспорт» результати значно нижчі. З 21 спеціальності, переважна більшість яких є найбільш затребуваними в Україні, більше половини (57%) забезпечують лише задовільний рівень підготовки. З-

⁸ Державна служба якості освіти України. (2024). Інформаційно-аналітичні матеріали за результатами реалізації у 2024 році II етапу пілотного проекту щодо вивчення (моніторингу) якості освіти у закладах фахової передвищої освіти: за підсумками тестування здобувачів фахової передвищої освіти та опитування керівників закладів фахової передвищої освіти. https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/Zvit_Monitoring_FPO_2_etap_2024_SQE.pdf

поміж п'яти спеціальностей (24 %) засвідчено незадовільний рівень результатів тестування (спеціальності «Обслуговування та ремонт електроустаткування автомобілів і тракторів»; «Обслуговування та ремонт автомобілів та двигунів»; «Підприємництво та торгівля»; «Готельно-ресторанна справа»; «Маркетинг»).

Воєнний стан в Україні вплинув на ситуацію з працевлаштуванням для більш як половини випускників закладів П(ПТ)О (51 %). Зайнятість випускників коливається у межах від 100 % до 56 %, залежно від регіонів. Найвищий показник зайнятості випускників закладів П(ПТ)О спостерігається у Тернопільській (100 %), Чернівецькій (86,7 %), Волинській (75,6 %) та Полтавській (71,1 %) областях. Найменший у Дніпропетровській (56,3 %), Чернігівській (56,7 %) та Київській (58,3 %) областях. Переважна більшість випускників (73 %) працює за професією/спеціальністю, отриманою у закладі П(ПТ)О, при цьому більше половини з них (68%) мають постійну роботу, 17 % – працюють самостійно, тобто самі на себе, та 15% працюють тимчасово (мають нерегулярний підробіток).

Більше половини випускників (63 %) зазначили, що під час воєнного стану заробітна плата була нижчою, ніж очікувалось, 53 % випускників було важко знайти роботу за отриманою професією, 50 % було важко знайти будь-яку роботу. Майже п'ята частина випускників (23 %) не шукала роботу, адже розуміли, що під час воєнного стану у них не має шансів знайти хорошу роботу, 17 % випускників є внутрішньо переміщеними особами та поки не шукали роботу. Також 17 % випускників спочатку потрібна психологічна підтримка, а потім вони почнуть шукати роботу.⁹

За даними станом на 1 листопада 2022 року¹⁰ майже 63% осіб, які отримали диплом молодшого спеціаліста, відразу продовжили здобувати наступний рівень вищої освіти. Це демонструє недостатню підготовленість та мотивованість до професійної практичної діяльності значної кількості цих випускників. Високий рівень зайнятості продемонстрували галузі, пов'язані з медициною та педагогікою. Це показує стабільний попит на професіоналів цих сфер. Крім того, високі показники щодо працевлаштування притаманні суто таким лікарським спеціальностям, як медицина (лікувальна справа), стоматологія та педіатрія

⁹ ДНУ «Інститут освітньої аналітики». (2024). Вивчення та аналіз досвіду розвинених країн щодо проведення моніторингових досліджень кар'єрних траєкторій випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти: та адаптація його для України. https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2024/06/az_analiz-karyernyh-trayektorij.pdf

¹⁰ Міністерство освіти і науки України. (2024, 12 квітня). Звіт про моніторинг працевлаштування випускників закладів вищої та фахової передвищої освіти: дата спостереження – 01 листопада 2022 року. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/04/12/Zvit.z.Monitorynhu.pratsevlashtuvannya.vypusknykiv.ZV.i.FPO-12.04.2024.pdf>

89,92 % (92,02 % у 2021 році), а також підготовці фахівців для системи МВС – цивільний захист та пожежна безпека, правоохоронна діяльність 78,33 % (83,50 % у 2021 році). Більшість спеціальностей, серед яких право та міжнародне право, публічне управління та адміністрування, освіта, сільське господарство та ветеринарія, інженерія (крім суднобудування), біологія, природничі науки та математика (крім фізики), транспорт (крім морського та внутрішнього водного), економіка, управління та адміністрування, має достатньо високі показники працевлаштованих або тимчасово працевлаштованих людей. Тут показники коливаються від 40 % до 60 %. Однак у 2021 році їхня кількість була більшою – від 65 % до 70 %. Низькі показники зайнятих та умовно зайнятих осіб демонструють такі спеціальності, як інженерія програмного забезпечення й морський та внутрішній водний транспорт. Для випускників таких спеціальностей характерна зайнятість за кордоном (фізично або в дистанційному форматі) водночас не завжди сплачуючи внески до формування бюджетів та пенсійної системи України.

У 2021 році була затверджена Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021–2025 роки (Постанова Кабінету Міністрів України від 2 червня 2021 р. № 579).¹¹

Очікувані результати:

- підвищення рівня компетентностей молоді, у тому числі громадянських;
- підвищення рівня культури волонтерства серед молоді і її залучення до волонтерської діяльності для наближення перемоги та відновлення країни у післявоєнний період;
- активізація залучення молоді до процесів ухвалення рішень;
- зміцнення соціальної згуртованості молоді;
- виконання програм для підготовки фахівців, які працюють з молоддю, у тому числі програми «Молодіжний працівник»;
- забезпечення функціонування молодіжних центрів;
- сприяння створенню умов для розвитку спроможності інститутів громадянського суспільства;
- здійснення експертно-аналітичних, інформаційних та підсумкових оціночних заходів;
- забезпечення міжнародного молодіжного співробітництва;

¹¹ Кабінет Міністрів України. (2021а). *Про затвердження Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2021-2025 роки та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України* (Постанова № 579 від 2 червня 2021 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021-%D0%BF#Text>

підтримка молодіжних проектів та виконання окремих завдань молодіжної політики.

Вплив війни на молодь в Україні¹²

З 2015 року, на замовлення Міністерства молоді та спорту України, щорічно проводиться дослідження становища молоді, зокрема соціально-економічного стану, цінностей та уподобань. У рамках його продовження, але зі зміщеним акцентом на вплив повномасштабного вторгнення, наприкінці 2022 року було проведено цю хвилю дослідження.

Дослідження проведено аналітичним центром Cedos і дослідницькою агенцією Info Sapiens за ініціативи, а також технічної та організаційної підтримки Представництва Фонду ООН у галузі народонаселення в Україні, Програми розвитку ООН в Україні та Міністерства молоді та спорту України, за фінансової підтримки МЗС Данії.

Думки, висновки чи рекомендації належать авторам чи упорядникам видання та не обов'язково відображають погляди Міністерства закордонних справ Данії, Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй, Фонду ООН у галузі народонаселення чи інших агентств ООН.

Становище молоді у зв'язку з повномасштабним вторгненням

Загалом 82 % молодих людей зазначили втрати через війну. Можна припустити, що 18 % респондентів, які не зазначили втрат від війни, їх не усвідомлюють або вважають свої втрати незначними порівняно з втратами інших людей, адже стресові та економічні фактори, ймовірно, торкнулися всіх.

Станом на листопад 2022 року майже половина молодих людей мали проблеми через відключення електроенергії та нестабільний зв'язок, але станом на момент підготовки звіту частота відключень електроенергії суттєво знизилась, тож можна припустити, що знизилась і актуальність цієї проблеми.

Інші найпоширеніші втрати від війни – це зниження або втрата доходу (36 %) та погіршення психічного здоров'я (28 %). Крім того, 18 % зазначили розрив стосунків і стільки ж – розлуку з сім'єю, 16 % – переміщення в інші населені пункти України (власне або членів сім'ї), 14 % – смерть друзів або членів сім'ї, 6 % – пошкодження житла і стільки ж – отримання травм, пов'язаних з воєнними діями (особисто або членами сім'ї).

¹² Cedos. (2024). *Вплив війни на молодь в Україні. Центр досліджень соціальних трансформацій (Cedos)*. <https://cedos.org.ua/researches/vpliv-vijni-na-molod-v-ukrayini/>

На відміну від 2021 року суттєво зросла стурбованість здоров'ям (власним або близьких) – 50 % проти 35 % у 2021 році; а також стурбованість психічним здоров'ям – 22 % проти 11 % у 2021 році.

Відсутність грошей, яка в 2021 році була топ-проблемою молодих людей, відійшла на другий план після здоров'я та блекаутів (її зазначили 31 %), але дохід респондентів суттєво знизився: якщо в 2021 році 23 % зазначили, що їм не вистачає на харчування та/або вистачає лише на покриття базових потреб, то в 2022 році до цієї категорії потрапило вже 40 %.

Стурбовані фізичною безпекою 27 % опитаних, відсутністю можливості самореалізації – 19 % та неможливістю працевлаштування – 19 %.

Загалом на момент опитування 12 % молоді шукали роботу (в 2021 році не було такого питання, але, за даними Омнібусу Info Sapiens станом на лютий 2022 року до вторгнення 7 % молодих людей шукали роботу).

Попри величезні втрати від війни, на думку авторів звіту, зміцненню стабільності українського суспільства сприяють такі тенденції серед молоді:

Зростання громадської активності. Частка молоді, що займається волонтерством, зросла з 20 % до 42 %. На противагу 6 %, які вперше долучилися до волонтерської діяльності протягом останніх 12 місяців в 2021 році, у 2022 році таких було вже 30 %. Також значно збільшилась частка молодих людей, які серед життєвих цілей зазначили – бути корисними своїй країні: з 6% у попередній хвили до 37 % цього року.

Зростання частки тих, хто не хоче виїжджати з України з 49 % в 2021 році до 66 %. Це може пояснюватись як посиленням патріотичних настроїв та соціальної згуртованості, так і виїздом частини молоді за кордон (тоді як ті, хто не хотів виїжджати, частіше залишались в Україні або повертались з-за кордону).

Бажання 76 % молодих людей, які виїхали через війну за кордон, повернутись в Україну. Зокрема, 64 % планують повернутися до свого населеного пункту, в якому раніше проживали, і тільки 2 % – вже до іншого (решта не визначились). Прикметно, що 57 % молоді за кордоном серед найважливіших цілей в житті зазначили бути корисними Україні.

Єдність у баченні умов миру і майбутнього України. Молодь однотайно підтримує територіальну цілісність України: 86 % респондентів визначили як абсолютно неприйнятний варіант «Україна претендує лише на ту територію, яка підконтрольна їй станом на сьогодні», а 71 % так само відкинули варіант встановлення миру, за якого Україна контролюватиме територію станом на 23

лютого 2022 року. Також порівняно з 2021 роком суттєво зросла підтримка вступу до НАТО (з 59 % до 80 %) та ЄС (з 57 % до 85 %).

Зростання толерантності до найбільш стигматизованих вразливих груп. Частка тих, хто не бажає жити поруч з ромами, знизилась з 44 % до 35 %, а поруч з ЛГБТІК+ – з 31 % до 28 %.

Незважаючи на зростання поширеності проблем психічного здоров'я внаслідок війни, дослідження не виявило загострення конфліктів серед молоді, навпаки, на відміну від 2022 року, знизилась стурбованість проблемами в родині, труднощами в спілкуванні, невмінням вирішувати конфлікти.

Окрім нетолерантності до вразливих груп, яка все ж лишається на високому рівні, конфліктам серед молоді можуть сприяти неприязнь та дискомфорт від російської мови серед оточення через асоціацію російської мови з російським впливом. Порівняно з 2022 роком частка україномовного спілкування з друзями зросла з 43 % до 56 %, на роботі або навчанні – з 51 % до 63 %, у сім'ї – з 49 % до 58%, а частка виключно російськомовного спілкування в цих сферах знизилась майже вдвічі. Найчастіше російською говорять в сім'ї – 18 %, а найрідше на роботі або в навчальних закладах – 9 %.

На жаль, 3 % молодих людей стикалися з насильством через російську мову спілкування впродовж періоду війни (серед тих, хто в сім'ї говорить російською, ця частка становить 9 %). Водночас регулярні опитування суспільної думки впродовж війни свідчать про постійне зниження частки російськомовних, тож припускаємо, що частота конфліктів на мовному ґрунті буде знижуватись.

Також спонукати конфлікти можуть розбіжності в позиції щодо бойкоту російського культурного простору, який підтримують 72 %, а проти такого бойкоту 20% молодих людей. Знову ж таки, розвиток українського культурного простору, ймовірно, запобігатиме таким конфліктам.

За словами переважної більшості опитуваних (72 %), вони готові долучатися до процесу відновлення у своїй громаді, але лише 1 % відповіли, що вже це роблять. Для підвищення громадської активності молоді, на думку респондентів(-ок), місцева влада або інші стейкхолдери мають зосередитися на створенні проектів для молоді або за її участі, фінансувати проекти молодих людей, сприяти або проводити публічні заходи (навчально-освітні та суспільно ва

Розділ 2. Внесок молоді у зміцнення національної стійкості України

2.1. Ціннісні орієнтації та національно-патріотичні настрої серед молоді

Стратегія утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року : затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 15.12.2023 № 1322, має за мету формування та утвердження української національної та громадянської ідентичності у громадян та українців, які проживають за кордоном, національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання, громадянської освіти на основі суспільно-державних (національних) цінностей України.¹³

Через 2,5 роки після початку повномасштабного вторгнення, 42 % молоді в Україні найбільше турбує питання здоров'я – як власного, так і близьких. Серед інших важливих викликів – відсутність грошей (31 %), нестача вільного часу (26 %), питання фізичної безпеки (26 %), психічного здоров'я (25 %), можливостей для самореалізації (23 %), а також обов'язкова військова служба (20 %).¹⁴

Ще до початку повномасштабного вторгнення українська молодь висловлювала високу готовність як до міграції всередині країни, так і до виїзду за кордон; про такі наміри заявляли 39 %. Після масового виїзду молоді в інші населені пункти України та за кордон на початку 2023 року цей показник знизився до 25 %, однак уже в 2024 році зріс до 30 %. Водночас частка молоді, яка бажає залишитися у своєму населеному пункті, зменшилася з 66 % у 2023 році до 59 % у 2024 р., хоча цей показник все ще вищий, ніж у 2021 році (48 %).

¹³ Кабінет Міністрів України. (2023b). *Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках* (Постанова № 1322). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#Text>

¹⁴ Міністерство молоді та спорту України. (2024). *Вплив війни на молодь в Україні: дослідження*. https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_polityka/2025/undp-impact-of-war-on-youth-in-ukraine_0.pdf

Зменшилась частка молоді, яка не хоче емігрувати з України: з 66 % у 2023 році до 58 % у 2024.

Водночас третина молодих біженців (до 32 %, з майже рівними частками серед жінок і чоловіків) висловила бажання повернутися в Україну. Однак частка молоді, яка однозначно прагне повернутися, суттєво знизилася: з 66% у 2023 році до 32 % нині. Натомість частка тих, хто категорично не хоче повертатися, зросла з 6 % у 2023 році до 19 %.

Дослідження національної ідентичності було проведено Платформою Публічної Дипломатії та Info Sapiens в межах програми «Мріємо та діємо», що впроваджується за фінансової підтримки Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) та виконується IREX (англ. *International Research & Exchanges Board, IREX* – Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів).¹⁵

Було встановлено, що вплив на формування патріотизму молоді 18–35 років в селі має в першу чергу родина та школа, в той час, як для великих міст – родина та споживання українського контенту. Приклад відомих осіб як фактор патріотизму вказується частіше серед молоді міст.

Молодь віком 10-17 років з сільської місцевості частіше ідентифікує себе з місцевими (сільськими) громадами, ніж їхні міські однолітки, тоді як молодь 18-35 років здебільшого ідентифікує себе як українців, незалежно від місця проживання.¹⁶

2.2. Економічна активність молоді

Економічна активність молоді в Україні демонструє позитивні тенденції. За даними Державної служби зайнятості, станом на 1 серпня 2023 р. офіційний статус безробітного мали 112,3 тис. осіб. Вік 23,9 тис. (22 %) із них не перевищував 35 років, тобто частка безробітних серед молоді була суттєвою. Серед безробітних 1,8 тис. осіб (2 %) є випускниками навчальних закладів (вони раніше ніде не працювали). Більше ніж половина молодих людей, які мають роботу, працюють

¹⁵ Мріємо та діємо. (n.d.). *Актуальні можливості*. <https://mriemotadiemorazom.org/>

¹⁶ Дім громадянського суспільства. (2024). *Погляди української молоді на національну ідентичність*. <https://home.ednannia.ua/analytics/data-catalog/390>

не за фахом, що, зокрема, підтверджує необхідність синхронізації потреб ринку праці та ринку освітніх послуг (табл. 1).

Таблиця 1

Чисельність та питома вага безробітних молодого віку, станом на 1 серпня 2021–2023 рр. за віковими групами¹⁷

Категорія безробітних				
Вікова група, років	чоловіки		жінки	
	тис. осіб	% від загальної кількості безробітних чоловіків	тис. осіб	% від загальної кількості безробітних жінок
2021 рік				
15 – 24	6,1	4,9	11,2	5,7
25 – 29	10,4	8,4	17,4	8,8
30 – 34	14,7	11,8	26,2	13,3
2022 рік				
15 – 24	5,2	4,7	10,2	5,5
25 – 29	8,2	7,4	15,3	8,4
30 – 34	12,7	11,4	22,8	12,3
2023 рік				
15 – 24	1,3	4,2	4,4	5,4
25 – 29	1,6	5,1	5,8	7,2
30 – 34	2,8	8,9	9,3	11,6

Державні програми підтримки зайнятості молоді. У 2024 році уряд України активно впроваджував програми перенавчання та підвищення кваліфікації. Майже 100 тисяч українців пройшли професійне навчання за підтримки держави, що сприяло підвищенню їх конкурентоспроможності на ринку праці.¹⁸

¹⁷ Національний інститут стратегічних досліджень. (2024). *Молодіжний сегмент ринку праці України в період повномасштабної війни*. <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/molodizhnyy-sehment-rynku-pratsi-ukrayiny-v-period-povnomasshtabnoyi-viyny>

¹⁸ Міністерство економіки України. (2024а). *Ринок праці: майже 100 000 українців пройшли перепідготовку від держави у 2024 році – Юлія Свиріденко*. https://me.gov.ua/News/Detail/30e935c3-527d-4022-a5b6-f96f8a91235b?lang=uk-UA&title=RinokPratsi-Maizhe100-000-UkraintsivProishliPerenavchanniaVidDerzhaviU2024-Rotsi-YuliiaSviridenko&utm_source=chatgpt.com

На 2025 рік Міністерство економіки України прогнозує збільшення кількості виданих ваучерів на навчання, що дозволить ще більшій кількості молодих людей отримати нові професійні навички та знайти роботу.¹⁹

Національна молодіжна стратегія до 2030 року

Уряд затвердив Національну молодіжну стратегію до 2030 року, яка спрямована на підвищення економічної активності молоді, розвиток їх життєстійкості та інтеграцію в суспільне життя. Реалізація цієї стратегії допоможе молоді стати свідомими та відповідальними громадянами, здатними адаптуватися до викликів сучасного світу.²⁰

Волонтерська діяльність та громадська активність

Варто відзначити, що внаслідок повномасштабної війни в Україні значно зросла громадська активність молоді. Верховна Рада в середу, 8 січня 2025 року, ухвалила в цілому законопроект №11159 про закріплення права волонтерів на визнання компетентностей.²¹

ZMINA писала про те, що у 2023 році в Україні 30% молодих українців вперше долучилися до волонтерської діяльності. Відповідно за рік частка молоді, яка вперше спробувала себе у волонтерстві, зросла з 6 до 30%, що свідчить про їхню готовність брати активну участь у відновленні країни.²²

¹⁹ Міністерство економіки України. (2024b). У 2025 році очікуємо зростання кількості виданих ваучерів на навчання для українців – Тетяна Бережна. https://me.gov.ua/News/Detail/94bc398b-6b35-461e-bca5-6c250a2fe682?lang=uk-UA&title=U2025-RotsiOchikumoZrostanniaKilkostiVidanikhVaucherivNaNavchanniaDliaUkrainsiv-TetianaBerezhna&utm_source=chatgpt.com

²⁰ Міністерство молоді та спорту України. (2024). Затверджено національну молодіжну стратегію до 2030 року. https://mms.gov.ua/news/zatverdzheno-nacionalnu-molodizhnu-strategiyu-do-2030-roku?utm_source=chatgpt.com

²¹ Будько, О. (2024). Парламент ухвалив закон про волонтерство серед здобувачів освіти. *Еспресо TV*. <https://espresso.tv/suspilstvo-parlament-ukhvaliv-zakon-pro-volonterstvo-sered-zdobuvachiv-osviti>

²² ZMINA. (2024). Досвід волонтерства допомагатиме молоді вступати у вищі закони: проєкт. <https://zmina.info/news/dosvid-volonterstva-dopomagatyme-molodi-vstupaty-u-vyshni-zakonoprojekt/>

Розділ 3. Державна стратегія політик щодо молоді в контексті сучасних викликів

3.1. Нормативно-правове забезпечення: зміни відповідно до викликів воєнного стану

1. Внесено зміни до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», у якому передбачено можливість здобуття профтехосвіти без повної загальної середньої освіти та незалежно від місця реєстрації. Також передбачено безоплатне отримання другої робітничої професії.

Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» щодо окремих аспектів підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану та відновлення економіки».²³

Верховна Рада України постановляє:

I. Внести до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»²⁴ такі зміни:

1. У статті 5:

1) після частини сьомої доповнити новою частиною такого змісту:

«Особи мають право здобувати повні або часткові професійні кваліфікації без одночасного здобуття повної загальної середньої освіти, яку вони можуть здобути безоплатно в будь-який інший час впродовж життя за будь-якою формою здобуття освіти. Перелік професійних кваліфікацій, що можуть здобуватися без одночасного здобуття повної загальної середньої освіти, формується Національним агентством кваліфікацій».

²³ Верховна Рада України. (2022). Про внесення змін до Закону України "Про професійну (професійно-технічну) освіту" щодо окремих аспектів підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану та відновлення економіки (Закон № 2312-20). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2312-20#Text>

²⁴ Верховна Рада України. (1998). Про професійну (професійно-технічну) освіту (Закон № 103/98-ВР). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>

2) частину дев'яту викласти в такій редакції:

«Особа має право впродовж життя безоплатно здобувати професійну (професійно-технічну) освіту за іншою (іншими) професією (професіями), але не раніше ніж через три роки після завершення безоплатного здобуття професійної (професійно-технічної) освіти за попередньо здобутою професією (професіями), за умови наявності підтвердженого страхового стажу не менше двох років і за наявності вільних місць після зарахування осіб, які безоплатно здобуватимуть професійну (професійно-технічну) освіту вперше. Зарахування таких осіб здійснюється відповідно до типових правил прийому до закладів професійної (професійно-технічної) освіти, затверджених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти і науки»;

4. Статтю 14 доповнити частиною п'ятою такого змісту:

«Заклад професійної (професійно-технічної) освіти не має права відмовляти особі у прийнятті документів та у зарахуванні на навчання на умовах державного чи регіонального замовлення з підстави відсутності реєстрації місця проживання особи на території відповідної територіальної громади».

2. Здобувачів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та викладачів професійної освіти внесли до переліку осіб, які не підлягають призову на військову службу під час мобілізації. Таке рішення допоможе уникнути зриву навчального процесу та практичної підготовки в закладах освіти, а також сприятиме наповненню ринку праці кваліфікованими робітниками.

Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію».²⁵

3. Призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період не підлягають також:

1) *здобувачі професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, які навчаються за денною або дуальною формою здобуття освіти і здобувають рівень освіти, що є вищим за раніше здобутий рівень освіти у послідовності, визначеній частиною другою статті 10 Закону України «Про освіту»;*

2) *наукові і науково-педагогічні працівники закладів вищої та фахової передвищої освіти, наукових установ та організацій, які мають науковий ступінь, і педагогічні працівники закладів фахової передвищої освіти, професійної*

²⁵ Верховна Рада України. (2012). Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію (Закон № 3543-12). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>

(професійно-технічної) освіти, закладів загальної середньої освіти, за умови що вони працюють відповідно у закладах вищої чи фахової передвищої освіти, наукових установах та організаціях, закладах професійної (професійно-технічної) чи загальної середньої освіти за основним місцем роботи не менш як на 0,75 ставки

3. У Міністерстві юстиції України 20 квітня 2022 р. за № 437/37773 зареєстровано наказ Міністерство освіти і науки України від 26.03.2022 № 273 «Про затвердження Положення про внутрішню академічну мобільність здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, які навчаються у закладах професійної (професійно-технічної) освіти України».²⁶ Згідно з наказом учні можуть продовжити навчання в інших закладах професійної (професійно-технічної) освіти, отримавши документ про професійну освіту того закладу, де вони навчалися. Для цього потрібно укласти угоду про співробітництво між закладами.

4. Постановою Кабінету Міністрів України від 13 травня 2022 р. № 599 затверджено зміни, що вносяться до постанов Кабінету Міністрів України щодо врегулювання питань академічної мобільності здобувачів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти стосовно таких питань: строки навчання, збереження місця навчання, отримання академічних та/або соціальних стипендій, визнання результатів, отриманих під час участі у програмі академічної мобільності в іншому закладі фахової передвищої освіти.

5. Оновлено Типові правила прийому до закладів професійної (професійно-технічної) освіти України, у яких передбачена можливість подання документів для вступу до закладу професійної освіти через електронний кабінет та подання виписки з Реєстру документів про освіту ЄДЕБО (у разі відсутності документів про освіту).

Наказ МОН України «Про внесення змін до Типових правил прийому до закладів професійної (професійно-технічної) освіти України», від 12.06.2023 № 716.²⁷

²⁶ Міністерство освіти і науки України. (2022). *Про затвердження Положення про внутрішню академічну мобільність здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, які навчаються у закладах професійної (професійно-технічної) освіти України* (Наказ № 273 від 26.03.2022). Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 20 квітня 2022 р. за № 437/37773. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0437-22#Text>

²⁷ Міністерство освіти і науки України. (2023). *Про внесення змін до Типових правил прийому до закладів професійної (професійно-технічної) освіти України* (Наказ № 716 від 12.06.2023). Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 12 червня 2023 р. за № 1068/39445. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1068-23#Text>

6. Розпорядженням Кабінету Міністрів України спрощено процедуру затвердження регіонального замовлення під час воєнного стану. Регіональне замовлення не погоджуватимуть з регіональними радами професійної освіти, а зміни до нього затверджуватимуть лише за поданням місцевих департаментів освіти і науки.

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до методичних рекомендацій щодо формування та розміщення регіонального замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів» від 29 квітня 2022 р. № 329-р.²⁸

7. Наказом МОН № 245 від 29.02.24 затверджено Порядок прийому на навчання до закладів фахової передвищої освіти в 2024 році.²⁹

Спрощено процедури для абітурієнтів із тимчасово окупованих територій, передбачено можливість дистанційної подачі документів, а також адаптовано вимоги до вступних випробувань. Запроваджено заходи для забезпечення доступності освіти в умовах війни та післявоєнного відновлення країни.

8. Наказом МОН №22 від 10.01.24 внесено зміни до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів фахової передвищої освіти.³⁰

Оновлені методичні рекомендації спрямовані на підвищення гнучкості стандартів фахової передвищої освіти. Враховано необхідність адаптації змісту навчальних програм до потреб відновлення економіки та критичних галузей, зокрема через включення нових компетентностей, пов'язаних із цифровізацією, безпекою, обороноздатністю та стійкістю до кризових ситуацій.

9. Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підсумкової атестації та вступної кампанії 2025 року» внесено зміни до підпункті 21 пункту 2 розділу XIV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про фахову передвищу освіту» (Відомості Верховної Ради України, 2019 р., № 30, ст. 119; 2023 р., № 135, ст. 795): у 2024–2025 роках прийом на

²⁸ Кабінет Міністрів України. (2022с). *Про внесення змін до методичних рекомендацій щодо формування та розміщення регіонального замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів* (Розпорядження № 329-р від 29 квітня 2022 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-2022-%D1%80#Text>

²⁹ Міністерство освіти і науки України. (2024). *Порядок прийому на навчання до закладів фахової передвищої освіти в 2024 році* (Наказ № 245 від 29.02.2024). <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/Fakhova%20peredvyshcha%20osvita/2024/03/20/Nakaz.MON.245.vid.29.02.2024.pdf>

³⁰ Міністерство освіти і науки України. (2024). *Внесення змін до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів фахової передвищої освіти* (Наказ № 22 від 10.01.2024). <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/Fakhova%20peredvyshcha%20osvita/Normatyvni%20akty/2024/01/10/Nakaz.MON-22.vid.10.01.2024.pdf>

навчання до закладів фахової передвищої освіти здійснюється в особливому порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.³¹

10. Наказом МОН № 510 від 02.05.2023 затверджено «Типове положення про організацію освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти» та «Положення про практичну підготовку здобувачів фахової передвищої освіти»,³² де враховано визнання у фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (Згідно з Наказом МОН України № 130 від 08.02.2022 «Про затвердження Порядку визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти» та оновлене «Положення про практичну підготовку здобувачів фахової передвищої освіти» (Наказ МОН України № 510 від 02.05.2023). Вдосконалено організацію освітнього процесу у фаховій передвищій освіті з урахуванням викликів війни. Запроваджено механізми визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та інформальної освіти, що особливо важливо для внутрішньо переміщених осіб та військовослужбовців. Також оновлено підходи до практичної підготовки студентів, що сприяє швидшій адаптації до реального ринку праці.

3.2. Пріоритетні напрями державної політики та механізми їх впровадження

Діюча Національна молодіжна стратегія була затверджена Указом Президента України у 2021 р.³³ Її пріоритетними завданнями є :підвищення безпеки, життєстійкості та психогієни молоді, розвиток здорового способу життя та фізичної культури, залучення молоді до суспільного життя, підвищення

³¹ Верховна Рада України. (2024). *Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підсумкової атестації та вступної кампанії 2025 року* (Закон № 4034-ІХ від 29.10.2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4034-20#Text>

³² Міністерство освіти і науки України. (2023). *Типове положення про організацію освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти та Положення про практичну підготовку здобувачів фахової передвищої освіти* (Наказ № 510 від 02.05.2023). Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 2 травня 2023 р. за № 1054/39718. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-23#Text>

³³ Президент України. (2021). *Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року* (Указ № 94/2021 від 12 березня 2021 року). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>

самостійності й конкурентоспроможності, а також сприяння громадянській усвідомленості та інтеграції у суспільство.

Згідно зі Стратегією, з 2022 року ми перебуваємо на другому етапі її реалізації, який передбачає:

забезпечення ефективного виконання нормативно-правових актів, державних цільових програм, інших програм, спрямованих на вирішення питань молоді на всіх рівнях урядування;

виконання міжнародних договорів у молодіжній сфері;

проведення оцінки ефективності реалізації молодіжної політики;

розроблення за результатами оцінки рекомендацій про становище молоді, їх обговорення і презентація за участю експертів та інших заінтересованих сторін; подальше удосконалення законодавства у сфері молодіжної політики.

Для виконання основних завдань Стратегії Кабінетом Міністрів України затверджена Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021–2025 роки. У «Додатку 2» до програми (зі змінами, зумовленими російською агресією, внесеними постановами КМУ № 152 від 23.02.2022,³⁴ № 1451 від 27.12.2022,³⁵ № 182 від 28.02.2023,³⁶ № 553 від 14.05.2024³⁷) зазначені завдання і заходи для її виконання, які охоплюють:

підвищення рівня компетентностей молоді, у тому числі громадянських;

підвищення рівня культури волонтерства серед молоді і її залучення до волонтерської діяльності для наближення перемоги та відновлення країни у післявоєнний період;

активізація залучення молоді до процесів ухвалення рішень;

зміцнення соціальної згуртованості молоді;

виконання програм для підготовки фахівців, які працюють з молоддю, у тому числі програми «молодіжний працівник»;

забезпечення функціонування молодіжних центрів;

³⁴ Кабінет Міністрів України. (2022a). *Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України щодо державної молодіжної політики* (Постанова № 152 від 23 лютого 2022 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/152-2022-%D0%BF#n38>

³⁵ Кабінет Міністрів України. (2022b). *Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України щодо питань національно-патріотичного виховання та молодіжної політики* (Постанова № 1451 від 27 грудня 2022 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1451-2022-%D0%BF#n23>

³⁶ Кабінет Міністрів України. (2023a). *Деякі питання Українського молодіжного фонду* (Постанова № 182 від 28 лютого 2023 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/182-2023-%D0%BF#n498>

³⁷ Кабінет Міністрів України. (2024). *Про внесення до постанови Кабінету Міністрів України від 2 червня 2021 р. № 579 і розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2023 р. № 160 змін щодо державної молодіжної політики* (Постанова № 553 від 14 травня 2024 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-2024-%D0%BF#n12>

сприяння створенню умов для розвитку спроможності інститутів громадянського суспільства;

здійснення експертно-аналітичних, інформаційних та підсумкових оціночних заходів;

забезпечення міжнародного молодіжного співробітництва;

підтримка молодіжних проектів та виконання окремих завдань молодіжної політики.³⁸

3.3. Реалізація державної політики на національному та місцевому рівнях

На національному рівні запроваджуються та регулюються основні принципи та стратегічні цілі молодіжної політики, які закріплені у Законі України «Про основні засади молодіжної політики»,³⁹ у Державній цільовій соціальній програмі «Молодь України» на 2021-2025 роки,⁴⁰ Державній цільовій соціальній програмі національно-патріотичного виховання на період до 2025 року,⁴¹ Національній молодіжній стратегії до 2030 року⁴² тощо.

У Національній молодіжній стратегії визначено, що виконання поставлених завдань можливе за умови узгодженості дій органів державної влади, місцевого самоврядування, громадянського суспільства, бізнесу, родини.

Реалізація завдань державної молодіжної політики здебільшого покладається на регіональний та місцевий рівень. Згідно із Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», на *регіональний* рівень покладено сприяння

³⁸ Кабінет Міністрів України. (2021a). *Про затвердження Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2021-2025 роки та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України* (Постанова № 579 від 2 червня 2021 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021-%D0%BF#Text>

³⁹ Закон України. (2020). *Про основні засади молодіжної політики* (Закон № 1414-20 від 5 грудня 2020 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>

⁴⁰ Кабінет Міністрів України. (2021a). *Про затвердження Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2021-2025 роки та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України* (Постанова № 579 від 2 червня 2021 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021-%D0%BF#Text>

⁴¹ Кабінет Міністрів України. (2021b). *Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року* (Постанова № 673 від 30 червня 2021 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-%D0%BF#Text>

⁴² Президент України. (2021). *Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року* (Указ № 94/2021 від 12 березня 2021 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>

розвитку молодіжної інфраструктури, молодіжних центрів та інших суб'єктів молодіжної роботи.

До числа повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні»⁴³ віднесено:

Стаття 32. Повноваження у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, молодіжної політики, фізкультури і спорту, утвердження української національної та громадянської ідентичності.

5) вирішення питань про надання професійним творчим працівникам, молодіжним та дитячим громадським об'єднанням на пільгових умовах у користування приміщень під майстерні, студії та лабораторії, молодіжні центри, молодіжні простори, необхідних для творчої діяльності або реалізації завдань молодіжної політики;

8) сприяння роботі творчих спілок, національно-культурних товариств, асоціацій, інших громадських та неприбуткових організацій, які діють у сфері охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, молодіжної політики;

10) сприяння розвитку молодіжних та дитячих громадських об'єднань, молодіжних центрів, молодіжних рад, молодіжної інфраструктури.

Стаття 44. Делегування повноважень районних і обласних рад відповідним місцевим державним адміністраціям

1. Районні, обласні ради делегують відповідним місцевим державним адміністраціям такі повноваження:

19) сприяння розвитку молодіжної інфраструктури, молодіжних центрів, інших суб'єктів молодіжної роботи.

3.4. Цифрові можливості для молоді

В Україні активно розширюються можливості для підвищення цифрової грамотності сучасної молоді та її інтеграції в цифрове суспільство. Згідно з дослідженням 2023 року, частка українців із цифровими навичками нижче базового рівня зменшилася на 12,6 % порівняно з 2019 роком і становить 40,4 %.⁴⁴

⁴³ Верховна Рада України. (1997). *Про місцеве самоврядування в Україні* (Закон № 280/97-ВР від 21 травня 1997 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

⁴⁴ Дія.Освіта. (n.d.). *Дослідження цифрових навичок українців*. <https://osvita.diiia.gov.ua/research>

Це свідчить про позитивну динаміку в оволодінні цифровими вміннями серед населення.

Однією з ключових ініціатив є платформа «Дія.Освіта»,⁴⁵ яка пропонує безкоштовні освітні серіали для розвитку цифрових навичок. Цей ресурс надає можливість молоді опанувати сучасні технології та підготуватися до вимог ринку праці.

У 2023 році Міністерство освіти і науки України спільно з Google Україна започаткували програму «Цифрові інструменти Google для освіти». До неї приєдналися понад 134 тисячі освітян, з яких 86,9 % успішно завершили навчання та отримали сертифікати.⁴⁶ Ця програма допомагає педагогам впроваджувати сучасні цифрові інструменти в освітній процес, що безпосередньо впливає на якість навчання молоді.

Крім того, уряд України затвердив Стратегію цифрового розвитку інноваційної діяльності до 2030 року (WINWIN),⁴⁷ яка визначає бачення України як держави-лідера у сфері технологій та інновацій. Ця стратегія передбачає створення умов для розвитку цифрових навичок молоді та їх активної участі в інноваційних процесах.⁴⁸

Також варто відзначити проєкт «ІТ-студії»,⁴⁹ який переосмислює підхід до викладання інформатики в закладах освіти через цифрові освітні матеріали. Понад 30 % закладів освіти України вже інтегрували ІТ-студії в освітній процес, що сприяє практичному засвоєнню знань та підготовці молоді до реальних викликів у сфері ІТ.⁵⁰ За результатами дослідження, 86,7 % опитаних учителів активно інтегрують платформу у навчання, перетворюючи її на додатковий ресурс. Водночас 13,3 % учителів успішно застосовують ІТ-студії на кожному уроці як основний інструмент навчання. Крім того, 24,4 % учителів використовують

⁴⁵ Дія.Освіта. (n.d.). *Освітня платформа цифрової держави*. <https://osvita.diia.gov.ua>

⁴⁶ Міністерство освіти і науки України. (2023, 7 лютого). *Цифрові інструменти Google для освіти: понад 134 тис. освітян доєдналися до програми*. <https://mon.gov.ua/news/tsifrovi-instrumenti-google-dlya-osviti-ponad-134-tis-osvityan-doenalisya-do-programi>

⁴⁷ WinWin. (n.d.). *WinWin – Національна платформа можливостей для розвитку*. <https://winwin.gov.ua>

⁴⁸ Міністерство освіти і науки України. (2025, 14 січня). *WINWIN: Україна затвердила Стратегію цифрового розвитку інновацій до 2030 року*. <https://mon.gov.ua/news/winwin-ukraina-zatverdyla-stratehiu-tsyfrovoho-rozvytku-innovatsii-do-2030-roku>

⁴⁹ ІТ-освіта.Дія. (n.d.). *ІТ-освіта.Дія – Національна освітня платформа для розвитку ІТ-навичок*. <https://it-osvita.diia.gov.ua>

⁵⁰ Міністерство освіти і науки України. (2023, 5 вересня). *Як ІТ-студії змінили підхід до навчання в Україні: результати опитування*. <https://mon.gov.ua/news/yak-it-studii-zminyly-pidkhid-do-navchannia-v-ukraini-rezultaty-opytuvannia>

платформу для поглибленого навчання, що дозволяє учням отримувати більш розширені знання.

У співпраці з Японським агентством міжнародного співробітництва (JICA) в Україні відкрито цифрові освітні центри (Digital Learning Centers).⁵¹ Ці центри надають молоді доступ до сучасних технологій та освітніх ресурсів, сприяючи їхньому професійному розвитку та адаптації до цифрового середовища. На теперішній час функціонує близько 300 таких просторів.⁵²

Загалом, Україна активно впроваджує цифрові ініціативи, спрямовані на розвиток молоді, забезпечуючи їм доступ до сучасних технологій та освітніх ресурсів, що є важливим кроком у побудові інноваційного суспільства.

Основні освітні статистичні дані (2023–2024 н.р.)⁵³

Розподіл закладів і учнів за профілями навчання свідчить, що за інформаційно-технологічним в Україні 2023–2024 н.р. навчалося 16703 учнів 10-12 класів, у тому числі 2515 у сільській місцевості.

Цифрова освіта (травень 2024):

- ЗЗСО, які мають підключення до оптичного інтернету, од. – 8 629;
- підключення ЗЗСО до е-журналу, %. – 77,82%;
- підключення управлінь освітою обласного та місцевого рівнів до збору е-звітності, % – 100 %.

За результатами дослідження, представленого на порталі Дія. Освіта, що проводиться кожні два роки з метою оцінити рівень цифрової грамотності українців станом на 2023 рік:⁵⁴

Цифрові навички має 95 % підлітків (діти, віком 10-17 років);

85,0 % підлітків вбачають актуальність у навчанні цифровим навичкам

91 % підлітків вважають, що цифрові навички необхідні їм для навчання, а для майбутньої кар'єри їх сприймають як важливі 84% опитаних.

96 % підлітків використовують інтернет для спілкування з рідними та друзями, а 58 % опитаних не почуваються самотніми завдяки інтернету. 84 % респондентів віком 10–17 років вважають, що проводять в інтернеті багато часу, а

⁵¹ Digital Learning Center. (n.d.). *Digital Learning Center (DLC) – Платформа для цифрового навчання.* <https://www.dlc.org.ua>

⁵² Міністерство освіти і науки України. (2024, 26 грудня). *JICA підтримує відкриття цифрових освітніх центрів в Україні.* <https://mon.gov.ua/news/jica-pidtrymuie-vidkryttia-tsyfrovykh-osvitnikh-tsentriv-v-ukraini>

⁵³ Інститут освітньої аналітики. (n.d.). <https://iea.gov.ua/>

⁵⁴ *Дослідження цифрової грамотності в Україні.* (2023). Міністерство цифрової трансформації України. https://osvita.diiia.gov.ua/uploads/1/8800-ua_cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2023.pdf

майже кожен третій підліток (29 %) відчуває тривогу, не маючи змоги користуватися мережею. Е-комерція є поширеною практикою серед підлітків. Майже $\frac{3}{4}$ дітей упродовж року купували одяг (72,5 %; зростання за 2 роки на +17,2 %). Другою позицією за популярністю споживання серед підлітків є товари для дому (45,4 %; частка зросла на +21,3 % від 2021 року). Майже чверть підлітків купували онлайн ігри, програмне забезпечення та комп'ютерну техніку (24,3 % кожен).

Близько третини підлітків (31 %) не знають, як захистити свої дані при користуванні інтернетом, а свої цифрові навички вважають недостатньо хорошими 35 % опитаних дітей. Серед дітей з рівнем цифрових навичок «above basic skills» переймається, чи достатньо хороші їхні навички, 31 %. Серед тих, хто мають нижчий рівень навичок («low» чи «basic skills») частка стурбованих їх якістю є щонайменше на 10 % більшою і становить 42 % і 46 % відповідно. Діти, які мешкають у селах, частіше за інших переймаються, чи достатньо хороші їхні цифрові навички – 41 % проти 33 % в містах та 32 % в обласних центрах. Окрім того, вони менше обізнані, як захистити свої дані при користуванні інтернетом. Показник згодних із цим твердженням серед сільської молоді становить 39 %, тоді як серед міської молоді й мешканців обласних центрів – 23 % і 29 % відповідно. Це означає, що підлітки, які живуть у сільській місцевості, потребують додаткової уваги щодо проведення заходів, спрямованих на поглиблення цифрових навичок, зокрема, у сфері кібергігієни.⁵⁵

8 із 10 підлітків мають досвід порушення безпеки їхніх даних в інтернеті. Важливо враховувати вікові особливості реакції на ці ситуації: молодші підлітки найчастіше сподіваються на допомогу близьких дорослих, тоді як старша група виявляє більшу готовність до самостійного розв'язання проблем. Збільшується важливість формування навичок протидії неправомірним діям в інтернеті серед підлітків, оскільки їхні рішення та взаємодія з батьками впливають на рівень кібербезпеки в цифровому просторі.

8,8 % підлітків ніколи не дотримуються заходів захисту даних в інтернеті.

35,2 % підлітків отримували шахрайські повідомлення за останні 12 місяців.

52,3 % підлітків мали проблеми із безпекою через використання інтернету за останній рік.

⁵⁵ Дослідження цифрової грамотності в Україні. (2023). Міністерство цифрової трансформації України. https://osvita.diiia.gov.ua/uploads/1/8800-ua_cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2023.pdf

Наявність доступу до інтернет мережі стала необхідною умовою навчального процесу, адже більша частина учнів загальноосвітніх закладів вимушена навчатися в дистанційному форматі (за даними Інституту освітньої аналітики станом на 15.11.2023 року, 25 % учнів навчаються виключно онлайн, 49% мають змішану форму). Відповідно до результатів опитування, 95 % підлітків мають підключення до інтернету вдома, а за останній тиждень вони користувалися мобільним та/або стаціонарним інтернетом. Лише один тип підключення використовував майже кожен третій підліток (31 %) – у рівній мірі або стаціонарне, або мобільне з'єднання. Ще третина заходила до всесвітньої мережі, використовуючи 2 різні типи підключення (37 %). Не мають жодного підключення до інтернету та не використовують його в повсякденній діяльності близько 5% населення 10–17 років. Основною причиною відсутності підключення до інтернету підлітки назвали його непотрібність.

Тип підключення до мережі інтернет, серед підлітків: Стаціонарний домашній інтернет 82,8 % Мобільний інтернет 82,0 % Інтернет у навчальних закладах (школі, коледжі тощо) 30,5 % Інтернет у громадських місцях (бібліотеки, музеї, заклади харчування тощо) 24,5 %.⁵⁶

Ключові зміни в практиках використання цифрових технологій серед підлітків. Досвід дистанційної освіти. Якщо говорити про динаміку 4 років, то, звісно, найбільшими змінами в практиках використання інтернету підлітками буде онлайн-навчання. Цей досвід зараз мають 83 % респондентів, а приріст з 2019 року становить 42 %. Практики взаємодії з викладачами з використанням навчальних сайтів чи порталів мали 74 % опитаних (+49 %), тоді як користувачами онлайн-курсів 2023 року є 48 % дітей, що є абсолютним збільшенням показника, порівняно з 2019 роком. Такі кардинальні зміни є наслідком пандемії коронавірусу. Якщо ж зіставити показники досвіду онлайн-освіти, взаємодії з викладачами через електронні портали та проходження онлайн-курсів за 2021 і 2023 рік приріст значно сповільнився (від 6 % до 9 %, залежно від параметра). 2 Підлітки стали більше цікавитися новинами. Частка опитаних, які читають онлайн новинні сайти, журнали чи газети, за останні два роки збільшилася на 19 % (з 47 % до 63 %). Це може вказувати на те, що діти не байдужі до подій в Україні і слідкують за розвитком ситуації. 3 Месенджери стають невід'ємним інструментом комунікації серед підлітків. На 15 % збільшилася частка користувачів дзвінками та

⁵⁶ Дослідження цифрової грамотності в Україні. (2023). Міністерство цифрової трансформації України. https://osvita.diiia.gov.ua/uploads/1/8800-ua_cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2023.pdf

миттєвими повідомленнями в месенджерах (Skype, Messenger, WhatsApp, Viber, Telegram, Signal тощо). За допомогою месенджерів ведуть переписки 96% підлітків, а здійснюють дзвінки 94 %. 4 Частка користувачів інтернет банкінгом зросла на 14 % і становить 49 %. 5 Серед підлітків знижується популярність софту для редагування контенту (фотографій, відео чи аудіофайлів). Частка користувачів такими програмами за 4 роки знизилася на 27 % і становить 46 %. Це потребує подальшого вивчення. Можливо, використовувані дітьми соціальні мережі вже мають цих опцій і використання додаткових програм не актуальне або загалом редагування фото- / відео- / аудіофайлів витіснили інші цифрові тренди.⁵⁷

По-перше цифрові навички для них є інструментом основної діяльності – навчання, з огляду на практики дистанційної освіти останніх років через пандемію коронавірусу та війну. Попри те, що дорослі так само використовують ІКТ для виконання робочих завдань, справедливо зазначити, що діти опановують нове швидше й легше. Тому використання гаджетів, інтернету, різних програм у шкільному навчанні є добрим фундаментом для посилення цифрових компетенцій у майбутньому.

По-друге цифрові технології вже є невід’ємною частиною життя молоді – ми бачимо це за вищими показниками цифрової грамотності, зокрема, показовим є зріз «навички розв’язання життєвих проблем». Так, якщо загалом серед дорослих (18–70 років) зазначені навички мають 86 %, то у віковій групі 16–17 років використовують ІКТ для виконання певних побутових завдань уже 95 %. Наймолодша категорія «дорослих», люди віком 18–29 років, демонструють ще більшу залученість у ці процеси – 98 % респондентів цієї когорти мають сформовані навички розв’язання життєвих проблем з використанням цифрових технологій. Незалежно від цифрових сфер компетенцій, описані закономірності впливу на рівень цифрової грамотності таких факторів, як вік, рівень освіти, зайнятість, матеріальне становище, проявляються однаково.⁵⁸

Молодь віком 10–17 років ще краще інтегрувала використання ШІ у своє життя – серед них 2/3 респондентів, або 67 %, мають досвід застосування штучного інтелекту.

⁵⁷ Дослідження цифрової грамотності в Україні. (2023). Міністерство цифрової трансформації України. https://osvita.diia.gov.ua/uploads/1/8800-ua_cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2023.pdf

⁵⁸ Дослідження цифрової грамотності в Україні. (2023). Міністерство цифрової трансформації України. https://osvita.diia.gov.ua/uploads/1/8800-ua_cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2023.pdf

Список посилань

- Cedos. (2024). *Вплив війни на молодь в Україні. Центр досліджень соціальних трансформацій (Cedos)*. <https://cedos.org.ua/researches/vpliv-vijni-na-molod-v-ukrayini/>
- Digital Learning Center. (n.d.). *Digital Learning Center (DLC) – Платформа для цифрового навчання*. <https://www.dlc.org.ua>
- WinWin. (n.d.). *WinWin – Національна платформа можливостей для розвитку*. <https://winwin.gov.ua>
- ZMINA. (2024). *Досвід волонтерства допомагатиме молоді вступати у вищі закони: проєкт*. <https://zmina.info/news/dosvid-volonterstva-dopomagatyme-molodi-vstupaty-u-vyshi-zakonoprojekt/>
- Будько, О. (2024). *Парламент ухвалив закон про волонтерство серед здобувачів освіти. Еспресо TV*. <https://espreso.tv/suspilstvo-parlament-ukhvaliv-zakon-pro-volonterstvo-sered-zdobuvachiv-osviti>
- Верховна Рада України. (1997). *Про місцеве самоврядування в Україні* (Закон № 280/97-ВР від 21 травня 1997 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
- Верховна Рада України. (1998). *Про професійну (професійно-технічну) освіту* (Закон № 103/98-ВР). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>
- Верховна Рада України. (2012). *Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію* (Закон № 3543-12). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>
- Верховна Рада України. (2022). *Про внесення змін до Закону України "Про професійну (професійно-технічну) освіту" щодо окремих аспектів підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану та відновлення економіки* (Закон № 2312-20). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2312-20#Text>
- Верховна Рада України. (2024). *Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підсумкової атестації та вступної кампанії 2025 року* (Закон № 4034-IX від 29.10.2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4034-20#Text>
- Державна служба якості освіти України. (2024). *Інформаційно-аналітичні матеріали за результатами реалізації у 2024 році II етапу пілотного проєкту щодо вивчення (моніторингу) якості освіти у закладах фахової передвищої освіти: за підсумками тестування здобувачів фахової передвищої освіти та опитування керівників закладів фахової передвищої освіти*. https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/Zvit_Monitoring_FPO_2_etap_2024_SQE.pdf
- Дім громадянського суспільства. (2024). *Погляди української молоді на національну ідентичність*. <https://home.ednannia.ua/analytics/data-catalog/390>
- Дія.Освіта. (n.d.). *Дослідження цифрових навичок українців*. <https://osvita.diia.gov.ua/research>
- Дія.Освіта. (n.d.). *Освітня платформа цифрової держави*. <https://osvita.diia.gov.ua>
- ДНУ «Інститут освітньої аналітики». (2024). *Вивчення та аналіз досвіду розвинених країн щодо проведення моніторингових досліджень кар'єрних траєкторій випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти: та адаптація його для України*. https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2024/06/az_analiz-karyernyh-trayektorij.pdf
- Дослідження цифрової грамотності в Україні*. (2023). Міністерство цифрової трансформації України. https://osvita.diia.gov.ua/uploads/1/8800-ua_cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2023.pdf

- Закон України. (2020). *Про основні засади молодіжної політики* (Закон № 1414-20 від 5 грудня 2020 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>
- Інститут освітньої аналітики. (n.d.). <https://iea.gov.ua/>
- ІТ-освіта.Дія. (n.d.). *ІТ-освіта.Дія – Національна освітня платформа для розвитку ІТ-навичок.* <https://it-osvita.diia.gov.ua>
- Кабінет Міністрів України. (2021a). *Про затвердження Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2021-2025 роки та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України* (Постанова № 579 від 2 червня 2021 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2021-%D0%BF#Text>
- Кабінет Міністрів України. (2021b). *Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року* (Постанова № 673 від 30 червня 2021 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-%D0%BF#Text>
- Кабінет Міністрів України. (2022a). *Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України щодо державної молодіжної політики* (Постанова № 152 від 23 лютого 2022 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/152-2022-%D0%BF#n38>
- Кабінет Міністрів України. (2022b). *Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України щодо питань національно-патріотичного виховання та молодіжної політики* (Постанова № 1451 від 27 грудня 2022 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1451-2022-%D0%BF#n23>
- Кабінет Міністрів України. (2022c). *Про внесення змін до методичних рекомендацій щодо формування та розміщення регіонального замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів* (Розпорядження № 329-р від 29 квітня 2022 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-2022-%D1%80#Text>
- Кабінет Міністрів України. (2023a). *Деякі питання Українського молодіжного фонду* (Постанова № 182 від 28 лютого 2023 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/182-2023-%D0%BF#n498>
- Кабінет Міністрів України. (2023b). *Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках* (Постанова № 1322). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#Text>
- Кабінет Міністрів України. (2024). *Про внесення до постанови Кабінету Міністрів України від 2 червня 2021 р. № 579 і розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2023 р. № 160 змін щодо державної молодіжної політики* (Постанова № 553 від 14 травня 2024 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-2024-%D0%BF#n12>
- Леснікова, М. В. (2022). *Функціонування професійної (професійно-технічної) освіти в період дії воєнного стану.* ДНУ «Інститут освітньої аналітики». https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/4_az-l%D1%94snikova_funkczionuvannya-ppto-v-umovah-vo%D1%94nnogo-stanu.pdf
- Міністерство економіки України. (2024a). *Ринок праці: майже 100 000 українців пройшли перепідготовку від держави у 2024 році – Юлія Свириденко.* https://me.gov.ua/News/Detail/30e935c3-527d-4022-a5b6-f96f8a91235b?lang=uk-UA&title=RinokPratsi-Maizhe100-000-UkrainsivProishliPerenavchanniaVidDerzhaviU2024-Rotsi-YuliiSviridenko&utm_source=chatgpt.com
- Міністерство економіки України. (2024b). *У 2025 році очікуємо зростання кількості виданих ваучерів на навчання для українців – Тетяна Бережна.* https://me.gov.ua/News/Detail/94bc398b-6b35-461e-bca5-6c250a2fe682?lang=uk-UA&title=U2025-RotsiOchikumoZrostanniaKilkostiVidanikhVaucherivNaNavchanniaDliaUkrainsiv-TetianaBerezhna&utm_source=chatgpt.com

- Міністерство молоді та спорту України. (2024). *Вплив війни на молодь в Україні: дослідження*. https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_polityka/2025/undp-impact-of-war-on-youth-in-ukraine_0.pdf
- Міністерство молоді та спорту України. (2024). *Затверджено національну молодіжну стратегію до 2030 року*. https://mms.gov.ua/news/zatverdzheno-nacionalnu-molodizhnu-strategiyu-do-2030-roku?utm_source=chatgpt.com
- Міністерство освіти і науки України. (2022). *Освіта України в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний збірник*. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Inform-analityc.zbirn-Osvita.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf>
- Міністерство освіти і науки України. (2022). *Про затвердження Положення про внутрішню академічну мобільність здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, які навчаються у закладах професійної (професійно-технічної) освіти України* (Наказ № 273 від 26.03.2022). Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 20 квітня 2022 р. за № 437/37773. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0437-22#Text>
- Міністерство освіти і науки України. (2023). *Освіта України в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний збірник*. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf>
- Міністерство освіти і науки України. (2023). *Про внесення змін до Типових правил прийому до закладів професійної (професійно-технічної) освіти України* (Наказ № 716 від 12.06.2023). Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 12 червня 2023 р. за № 1068/39445. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1068-23#Text>
- Міністерство освіти і науки України. (2023). *Типове положення про організацію освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти та Положення про практичну підготовку здобувачів фахової передвищої освіти* (Наказ № 510 від 02.05.2023). Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 2 травня 2023 р. за № 1054/39718. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-23#Text>
- Міністерство освіти і науки України. (2023, 5 вересня). *Як ІТ-студії змінили підхід до навчання в Україні: результати опитування*. <https://mon.gov.ua/news/yak-it-studii-zminyly-pidkhid-do-navchannia-v-ukraini-rezultaty-opytuvannia>
- Міністерство освіти і науки України. (2023, 7 лютого). *Цифрові інструменти Google для освіти: понад 134 тис. освітян доєдналися до програми*. <https://mon.gov.ua/news/tsifrovi-instrumenti-google-dlya-osviti-ponad-134-tis-osvityan-doednalisya-do-programi>
- Міністерство освіти і науки України. (2024). *Внесення змін до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів фахової передвищої освіти* (Наказ № 22 від 10.01.2024). <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/Fakhova%20peredvyshcha%20osvita/Normatyvni%20akty/2024/01/10/Nakaz.MON-22.vid.10.01.2024.pdf>
- Міністерство освіти і науки України. (2024). *Порядок прийому на навчання до закладів фахової передвищої освіти в 2024 році* (Наказ № 245 від 29.02.2024). <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/Fakhova%20peredvyshcha%20osvita/2024/03/20/Nakaz.MON.245.vid.29.02.2024.pdf>

- Міністерство освіти і науки України. (2024, 12 квітня). *Звіт про моніторинг працевлаштування випускників закладів вищої та фахової передвищої освіти: дата спостереження – 01 листопада 2022 року.* <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/04/12/Zvit.z.Monitorynhu.pratsevashtuvannya.vypuskniv.ZV.i.FPO-12.04.2024.pdf>
- Міністерство освіти і науки України. (2024, 26 грудня). *JICA підтримує відкриття цифрових освітніх центрів в Україні.* <https://mon.gov.ua/news/jica-pidtrymuie-vidkryttia-tsyfrovvykh-osvitnikh-tsentriv-v-ukraini>
- Міністерство освіти і науки України. (2025, 14 січня). *WINWIN: Україна затвердила Стратегію цифрового розвитку інновацій до 2030 року.* <https://mon.gov.ua/news/winwin-ukraina-zatverdyla-stratehiu-tsyfrovoho-rozvytku-innovatsii-do-2030-roku>
- Міністерство охорони здоров'я України. (2024). *Щорічний звіт про стан здоров'я населення України та епідемічну ситуацію за 2023 рік.* <https://moz.gov.ua/storage/uploads/386da5b2-66ed-4e85-932c-d9828ba76a7a/%D0%A9%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82-%D0%B7%D0%B0-2023-%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf>
- Мріємо та діємо. (n.d.). *Актуальні можливості.* <https://mriemotadiemorazom.org/>
- Національний інститут стратегічних досліджень. (2023, 27 червня). *Підтримка ментального здоров'я в часи війни.* <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-mentalnoho-zdorovya-v-chasy-viyny>
- Національний інститут стратегічних досліджень. (2024). *Молодіжний сегмент ринку праці України в період повномасштабної війни.* <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/molodizhnyy-sehment-ryнку-pratsi-ukrayiny-v-period-povnomasshtabnoyi-viyny>
- Президент України. (2021). *Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року* (Указ № 94/2021 від 12 березня 2021 року). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>
- Троян, І. (2024, 4 липня). *У частині шкіл України не вистачає психологів: які причини та що із цим можна зробити. Нова українська школа.* <https://nus.org.ua/2024/07/04/u-chastyni-shkil-ukrayiny-ne-vystachaye-psyhologiv-yaki-prychyny-ta-shho-iz-tsym-mozhna-zrobyty/>
- Центр громадського здоров'я України. (2019, 22 квітня). *Психічне здоров'я молоді.* <https://phc.org.ua/news/psikhichne-zdorovya-molodi>

Додаток

МІНІСТЕРСТВО МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ (Мінмолодьспорт)

вул. Еспланадна, 42, м. Київ, 01601, тел. (044) 289-03-66, 289-12-64

E-mail: correspond@mms.gov.ua, web-site: <http://mms.gov.ua> код згідно з ЄДРПОУ 38649881

від _____ 20__ р. № _____

На № _____ від _____ 20__ р.

Національна академія наук України

Національна академія педагогічних наук України

Інститут економіки та прогнозування НАН України

Щодо підготовки щорічної доповіді про становище молоді в Україні

Відповідно до Закону України «Про основні засади молодіжної політики», на виконання Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки (зі змінами), затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 02 червня 2021 року № 579, Міністерство щорічно готує доповідь Верховній Раді України, Президенту України, Кабінету Міністрів України про становище молоді України (далі – доповідь).

Враховуючи доцільність аналізу змін, що відбулися у молодіжному середовищі за час повномасштабного вторгнення росії на територію України, Мінмолодьспортом заплановано підготовку у 2025 році доповіді на тему: «Молодь України: виклики та адаптація в умовах воєнного стану».

З метою належної підготовки доповіді звертаємося з проханням до 19 березня 2025 року через СЕВ та на електронну пошту kultmolodi@ukr.net в межах компетенції надати:

пропозиції до переліку питань доповіді, що додаються;

наявну інформацію щодо питань доповіді відповідно до сфери діяльності, яка буде використана під час підготовки доповіді.

У разі виникнення додаткових питань, звертатися за тел. (044) 287 24 57, відділ підтримки соціального становлення молоді управління молодіжної політики Міністерства молоді та спорту України.

Додаток: на 1 арк.

Заступник Міністра

Андрій ЧЕСНОКОВ

Валентина Безродня 287 24 57

СЕД Megapolis.DocNet
Міністерство молоді та спорту України
№1866/6.2 від 25.02.2025
КЕП: Чесноков А. В. 25.02.2025 12:45
5FAA9288358EC00304000000F985300011AEDD00